

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 343.9:[343.37+343.55](477)“193”

DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2018.1.02>

ВОЛОДИМИР АНАТОЛІЙОВИЧ ГРЕЧЕНКО,

*доктор історичних наук, професор, заслужений працівник освіти України,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
кафедра соціально-гуманітарних дисциплін;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6046-0178>,
e-mail: grechenko18@gmail.com;*

ВАЛЕРІЙ ІВАНОВИЧ МОСКОВЕЦЬ,

*кандидат соціологічних наук, доцент,
Харківський національний університет внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0216-9470>,
e-mail: moskovec@gmail.com*

ДІЯЛЬНІСТЬ МІЛІЦІЇ ЩОДО ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УСРР У СЕРЕДИНІ 1930-Х РОКІВ

Розглянуто основні прояви злочинності в Українській СРР у середині 1930-х років. Увагу зосереджено на висвітленні головних аспектів діяльності міліції щодо протидії злочинності та ролі окремих її підрозділів у цьому процесі, проаналізовано певні досягнення та недоліки цього напрямку роботи правоохоронних органів. У висновках також відзначено, що в цей період відбувалося помітне політизування злочинності, що було проявом посилення тоталітарного режиму в республіці.

Ключові слова: Україна, міліція, протидія злочинності, хуліганство, бандитизм.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Завдання побудови в Україні правової держави, зміцнення законності й правопорядку, а також судова реформа та створення Національної поліції зумовили необхідність переосмислення досвіду протидії злочинності, місця й ролі правоохоронних органів у цих процесах. Цей досвід має позитивний і негативний аспекти. Особливо це стосується радянських часів, насамперед дуже суперечливого періоду середини 1930-х років.

Стан дослідження проблеми

Деякі аспекти цієї проблеми висвітлювалися в роботі А. П. Тимченка [1], колективній праці «Міліція України: історичний нарис, портрети, події» [2], публікації В. А. Золотарьова [3]. Проте робота А. П. Тимченка – це навчальний посібник, де ця проблема лише окреслюється, а нарис про історію міліції є науково-популярним виданням, де вказаному періоду присвячено лише кілька сторінок. В. А. Золотарьов же присвятив свою працю лише керівному складу НКВС, не зачіпаючи її діяльності. У зв'язку з тим вважаємо, що ця

тема потребує подальшої поглибленої розробки та висвітлення.

Мета і завдання дослідження

Метою цієї роботи є дослідження основних аспектів діяльності міліції України щодо протидії злочинності у середині 1930-х років, обмежуючись лише періодом 1934–1936 рр. Вона конкретизується в таких завданнях:

- висвітлити завдання, що ставилися перед органами НКВС у середині 1930-х років;
- показати, які заходи вживались керівництвом міліції республіки для очищення припортових місць від злочинців;
- дослідити, як змінилася карна політика держави щодо неповнолітніх у цей час і які завдання у зв'язку з цим були поставлені перед міліцією;
- розкрити значення громадськості, зокрема бригадмільців, у протидії злочинності;
- окреслити основні заходи керівництва НКВС щодо покращення роботи слідчих і дільничних;
- проаналізувати динаміку злочинності в республіці.

Наукова новизна дослідження

Вони вперше досліджено провідні напрями діяльності міліції щодо протидії злочинності у 1934–1936 рр., причини та прояви хуліганства й бандитизму, методи боротьби зі злочинністю неповнолітніх, заходи керівництва НКВС стосовно покращення роботи слідчих, дільничних інспекторів та уповноважених карного розшуку, показано динаміку злочинності у вказаний період, виявлено тенденції до її загального зниження, але зростання такого виду злочину, як хуліганство, появу нових видів злочинів, пов'язаних із паспортизацією та порушеннями статутів колгоспів.

Виклад основного матеріалу

У процесі проведення в Радянському Союзі централізації адміністративно-командної системи управління країною, згідно з постановою Центрального Виконавчого Комітету СРСР від 10 липня 1934 р. був утворений загальносоюзний Народний комісаріат внутрішніх справ (НКВС СРСР). На нього були покладені завдання щодо забезпечення революційного порядку та державної безпеки, охорони суспільної (соціалістичної) власності, запису актів громадянського стану та прикордонної охорони. До складу НКВС увійшло і Головне управління робітничо-селянської міліції (ГУ РСМ) [4].

НКВС України було засновано згідно з постановою Центрального Виконавчого Комітету УСРР «Про створення Народного комісаріату внутрішніх справ УСРР» від 11 липня 1934 р. У своїх діях він керувався виключно наказами та розпорядженнями загальносоюзного наркомату й фактично вийшов із підпорядкування уряду республіки. При цьому значно розширилось правове поле його діяльності. До компетенції НКВС УСРР тепер належали не лише правоохоронні, а й карально-репресивні функції [5].

Слід відзначити, що в 30-ті роки ХХ століття в містах і сільській місцевості України загострилася криміногенна обстановка, яка стала наслідком форсування процесів індустріалізації, суцільної колективізації, масового розкуркулення та Голодомору. Відповідно до цього найважливішим напрямом діяльності правоохоронних органів України, як і в минулі роки, залишалася боротьба зі злочинністю. У вказаний час у республіці були поширені розбої, крадіжки, розкрадання, нанесення тілесних ушкоджень і вбивства.

13 грудня 1934 р. Секретаріат ЦК КП(б)У, розглянувши питання про стан злочинності в

республіці, вказав на значну засміченість злочинним елементом портових міст Одеси, Миколаєва, Херсона та Маріуполя. У зв'язку з цим Управлінням робітничо-селянської міліції НКВС УСРР туди була відряджена група відповідальних працівників, які брали участь в очищенні цих міст від злочинного елементу, а згодом перевіряли результати цієї роботи. Як повідомлялося в доповідній записці начальника УПСМ НКВС УСРР від 21 січня 1935 р., за два місяці припортові райони були очищені від кримінально-декласованого елементу, були вилучені 843 кримінальні злочинці та 220 осіб безпритульних і повій. Ліквідовано 22 грабіжницькі та злодійські зграї й кубла. Із метою подальшого забезпечення порядку та боротьби зі злочинністю в припортових місцевостях було збільшено та якісно поліпшено пости портового нагляду: встановлено в місцях розташування інтернаціональних клубів добові міліційні пости, запроваджено систему щоденного патрулювання цих місць працівниками міліції і для постійного обслуговування виділено кращих працівників обласного апарату міліції Одеської та Донецької областей, робота яких була взята УПСМ під особливий нагляд (спостереження) [6].

У середині 1930-х років ставлення до злочинності неповнолітніх і методи боротьби з нею, як і зі злочинністю в цілому, зазнають серйозних змін. Відносно «ліберальний» період в історії радянського законодавства закінчився. Було констатовано, що в зв'язку із завершенням будівництва соціалізму в СРСР головні причини злочинності неповнолітніх, пов'язані із спадщиною царизму, в цілому усунено, і настав час якнайшвидшої ліквідації самої злочинності. «М'якотіла» політика минулих років була піддана критиці, і маятник гойднувся від профілактичних і лікувально-виховних заходів у бік примусово-репресивних дій щодо підлітків, які вчинили правопорушення [7, с. 95].

7 квітня 1935 р. ЦВК і РНК СРСР ухвалили сумнозвісну постанову «Про заходи боротьби зі злочинністю серед неповнолітніх», в якій, зокрема, вказувалося: «1. Неповнолітніх, починаючи з 12-річного віку, викритих у здійсненні крадіжок, у заподіянні насильства, тілесних ушкоджень, каліцтв, у вбивстві або в спробі вбивства, притягувати до кримінального суду із застосуванням усіх заходів кримінального покарання» [8]. Роз'яснюючи цю постанову, орган Прокуратури СРСР – часопис «За соціалістичну законність» («За социалистическую законность») писав: «Лібералізм і

“ліві” заскоки стосовно підлітків проявилися не лише в школах. Певні дефекти в цьому розумінні були і в нашому кримінальному законодавстві. У ньому було встановлено вкрай високий вік повної кримінальної відповідальності неповнолітніх. Більш того, навіть особи у віці від 16 до 18 років не могли бути засуджені не лише до вищої міри покарання, який би жахливий і огидний злочин вони не скоїли, але і в разі призначення їм як покарання позбавлення волі суд був пов’язаний достатньою мірою безглуздими арифметичними операціями обов’язкового формального пом’якшення покарання» [9, с. 11].

Криза й голод першої половини 1930-х років супроводжувалися зростанням злочинності в СРСР. Переважну кількість злочинів становили грошова розтрата, великі розкрадання товарів і дрібні крадіжки «соціалістичної власності». У 1934 р. вони склали дві третини всіх зареєстрованих злочинів. Основний збиток державі завдавали не банди, що вчиняли розбої й нальоти на потяги, склади та магазини, а «злочини за місцем роботи» – велике розкрадання грошей і товарів, які здійснювалися адміністрацією, та дрібні крадіжки пересічних працівників. За порожніх полиць магазинів будь-яка дрібниця мала цінність, «несуни» ставали бичем соціалістичної економіки. Вони несли з роботи те, що виробляли, або те, що лежало без нагляду [10, с. 25]. Тому нагальним було вдосконалення протидії економічним злочинам. У цій сфері були й певні досягнення. У 1935–1936 рр. тільки співробітники 2-го відділення оперативного відділу управління міліції Харківської області викрили 8 великих груп розкрадачів, що орудували в системі держторгівлі, промисловості та в ощадкасах, які займалися спекуляцією. Було заарештовано та засуджено 34 злочинці. Значну оперативну майстерність при цьому проявили оперативні працівники М. Е. Никитюк, В. П. Прокопович, А. М. Гладченко, І. Й. Славуцький і Д. Д. Стрельченко [11, с. 53]. Як свідчать документи, кращі працівники міліції за свої досягнення в протидії злочинності неодноразово заохочувалися керівництвом наркомату внутрішніх справ. Ось, наприклад, витяг із наказу Народного комісаріату внутрішніх справ УСРР від 3 листопада 1935 р. У ньому відзначалося, що «низка міліціонерів та інспекторів РСМ УСРР за останній час проявила особливу енергію у справі боротьби зі злочинністю та зміцненні паспортного режиму. Постовий міліціонер Кіровського міськвідділу РК міліції Одеської області т. Портус затримав

20 злочинців, 15 хуліганів, 25 порушників паспортного режиму і 53 особи декласованого елементу. Міліціонер Котовського РОМ (АМССР) т. Кмітевич затримав 35 злочинців і 30 бездоглядних». У наказі кожному з вищевказаних працівників оголошувалася подяка, він заохочувався місячним окладом [12].

У середині 1930-х років дедалі активнішу участь у боротьбі з правопорушниками та кримінальною злочинністю бере громадськість – члени бригад сприяння міліції, створені постановою Раднаркому УСРР від 10 вересня 1932 р. Бригадмільці патрулювали вулиці міст та інших населених пунктів, охороняли правопорядок у кінотеатрах, клубах і магазинах, запобігали хуліганству та крадіжкам, брали участь у спільних операціях з працівниками міліції [11, с. 53]. Іноді їх участь у протидії злочинності не була занадто вражаючою, але їх допомога органам міліції в цілому мала позитивне значення для зміцнення правопорядку. Ось що писала, наприклад, газета «Великий Жовтень» про роботу бригадмільців Уманського району (тоді Київської області): «Бригадмільці з села Поланки тт. Крильський та Пенярський знайшли 10 пляшок самогону та самогонний апарат у громадянки того ж села. Бригадмільці села Кочаржинець Углян та Лисак виявили таємний забій свині у громадян того ж села гр. Марущака Кирила. Свиня Марущаком була викрадена. Бригадмільцями села Бородецького *вкрито* крадену козу (в оригіналі малось наувазі очевидно, “знайдено”. – *Авт.*) та повернено потерпілим» [13].

Спільна робота співробітників міліції та громадськості підвищувала ефективність боротьби із злочинністю й позитивно позначалася на зміцненні порядку. Цьому сприяв також наказ НКВС УСРР, що закріпив у 1935 р. за дільничними інспекторами міліції постійні ділянки обслуговування населення. На початку 1935 р. УРСМ НКВС УСРР провів обстеження низки органів міліції щодо роботи дільничних інспекторів. Була виявлена нерівномірність навантаження дільничних інспекторів, відсутність у низці місць оперативної доцільності у визначенні міліцейських ділянок і незнання дільничними інспекторами своїх ділянок відповідно до вимог наказів НКВС СРСР № 552 і № 0027. У наказі Народного комісаріату внутрішніх справ УСРР «Про перегляд інспекторських діляниць РС міліції і закріплення дільничних інспекторів» від 15 травня 1935 р. вказувалося: «У місячний термін переглянути міліційні ділянки, використовуючи досвід

роботи кожного дільничного інспектора по існуючих нині ділянках. Перерозподілити територію ділянок, виходячи з обліку оперативної доцільності рівномірного навантаження роботою дільничних інспекторів. Перерозподіл території ділянок повинен робитися на основі погоджених висновків відділів: кримінального розшуку, паспортного, зовнішньої служби і політичного.

2. Підвищити відповідальність дільничного інспектора за міліцейську ділянку, яку він обслуговує, щодня перевіряти його роботу, добитися в найкоротший строк, щоб кожен дільничний інспектор детально вивчив свою ділянку. Надалі без попередньої особистої санкції начальника облуправління РСМ категорично забороняю перекидання інспекторів з однієї ділянки на іншу» [14].

Окрім покращення роботи дільничних інспекторів, певна увага приділялася вдосконаленню діяльності слідчих. 15 серпня 1935 р. нарком внутрішніх справ СРСР видав таємний наказ «Про порушення елементарних основ слідчої роботи». У ньому відзначалося, що й «досі у багатьох органах НКВС слідство ведеться погано, повільно і за шаблоном. Типовими недоліками для ряду справ є наступні: 1) непродуманість допитів заарештованих і, внаслідок того, відсутність цілеспрямованості слідства і зв'язку між питаннями, що ставляться слідчим; 2) в протоколах не відбивається процес викриття обвинуваченого і, таким чином, допити не доводяться до логічного кінця; 3) не проводяться елементарні слідчі дії для викриття обвинувачених чи перевірки фактів (очні ставки, допити свідків, експертиза, огляд місця скоєння злочину і т. д.); 4) має місце абсолютно неприпустима тяганина, що затягує терміни ведення слідства, тому непричетність до справи окремих заарештованих встановлюється часто впродовж місяця і більше» [15]. Нарком вимагав у найкоротші строки позбутися вказаних недоліків і підвищити рівень роботи слідчих.

Зверталася увага й на підвищення кваліфікації уповноважених карного розшуку. Вони повинні були мати певний рівень правових знань, так званий техмінімум. Уповноважений зобов'язаний був знати: 1) Кримінальний і кримінально-процесуальний кодекси; 2) порядок і правила провадження слідства (план слідства й кожного допиту, техніку допиту, порядок використання агентурного матеріалу, порядок проведення очних ставок, порядок і значення експертизи, призначення речових доказів); 3) права прокурорського нагляду

по спостереженню за провадженням слідства; 4) призначення інформування, контингент, порядок вербування й використання інформатора та його матеріалів; 5) призначення зовнішнього спостереження і техніку його роботи; 6) основні правила агентурної розробки і техніку ведення розробки; 7) Порядок і правила проведення операцій (план і підготовку операції, техніку облави, засідки, обшуку, арешту, конвоювання, вилучення і зберігання речових доказів). Усього налічувалось 14 пунктів [16].

Середина 1930-х років відзначилася також посиленням ролі агентурної роботи в розкритті злочинів. Як показала практика, відмова від агентури зі злочинного середовища й орієнтація на допомогу громадськості себе не виправдали. Керівництво НКВС СРСР з метою покращення інформаційної мережі в своїх наказах вимагало від оперативних працівників посилити агентурно-інформаційну роботу та збільшити негласну мережу агентури. Нарком внутрішніх справ СРСР, виступаючи на засіданні начальників обласних і крайових управлінь РС міліції 16 квітня 1935 р., підкреслював, що «треба, щоб кожен дільничний інспектор мав би так звану свою подвірну або селищну мережу, тобто у кожному обслуговуваному будинку або кожному обслуговуваному селі він повинен мати людину, двох-трьох, які б його інформували про підозрілих осіб, котрі живуть без паспортів, без прописки, що туляться на горищах, в сараях, що займаються хуліганством, крадіжками (у кожному будинку і селі знають цих осіб), – і все. Дільничний зобов'язаний усі ці відомості негайно повідомити в карний розшук, який, у свою чергу, повинен негайно перевірити і реагувати» [17].

17 травня 1936 р. НКВС УСРР підготував доповідну записку про стан злочинності в Україні. У ній відзначалося, що за 1935 р. різко зменшилось злочинність у країні, що позначилось на загальній кількості засуджених. Так, в Україні в 1934 р. було засуджено 287 508 осіб, а в 1935 р. – 214 935, тобто кількість засуджених у 1935 р. становить 74 % загальної кількості засуджених у 1934 р. Питома вага засуджених відносно всього населення України в 1934 р. становила 0,9 %, в 1935 р. – 0,7 % [18, с. 144–145].

Порівняння цифр за 1934 і 1935 рр. провчинені найбільш небезпечні кримінальні злочини показує теж різке зменшення [18, с. 145].

Види злочинів	1934 рік		1935 рік	
	Кількість	%	Кількість	%
Збройні пограбування	3874	100	2917	75,3
Незбройні пограбування	5152	100	3768	13,14*
Крадіжка коней і худоби	17606	100	6535	37,12
Кваліфіковані крадіжки	43925	100	37173	84,25**
Прості крадіжки	71155	100	63546	89,31

* Підрахунок у першоджерелі є помилковим, має бути «73,14»

** Те саме. Має бути 84,63.

Процес зменшення злочинності не проходив по всіх областях України рівномірно. У деяких областях темпи зниження злочинності

були повільнішими, ніж в інших. Про це свідчить порівняння даних про кількість засуджених по окремих областях [18, с. 145]¹.

Області	1934 рік		1935 рік		% зниження
	Кількість	%	Кількість	%	
Київська	65000	100	38000	69(58)	31(42)
Чернігівська	37704	100	24354	68(65)	32(36)
Вінницька	38691	100	28254	73	27
Харківська	56254	100	40500	72	28
Дніпропетровська	28869	100	21050	73	27
Одеська	31301	100	22874	73	27
Донецька	36946	100	31830	86	14
МАСРР	4743	100	3778	79(80)	21(20)

Таким чином, відсоток зменшення кількості засуджених по різних областях коливається від 14 до 32 (за нашими підрахунками – до 42). Найбільш різке зниження спостерігається в Київській, Чернігівській і Харківській областях. Процес зменшення злочинності не відбувається плавно й, поруч із загальним зменшенням злочинності, окремі види злочинів залишаються ще на високому рівні. До та-

ких злочинів треба віднести в першу чергу хуліганство. Кількість заявлених випадків хуліганства в 1935 р. є значно вищою, ніж у 1934 р.: якщо 1934 р. взяти за 100 %, то в 1935 р. вона становила 158 % [18, с. 145].

Кількість засуджених за хуліганство в різних областях України дає ще більший відсоток, порівняно з 1935 р.

Область	1934 рік	1935 рік
Київська	100 %	199 %
Чернігівська	100 %	250 %
Харківська	100 %	181 %
Донецька	100 %	219 %

Лише в Дніпропетровській області та Молдавській Автономній Соціалістичній Ра-

дянській Республіці становище в 1934 і 1935 рр. щодо хуліганства було майже стабільним. Цей вид злочинства, безперечно, перебував на високому рівні [18, с. 145].

Зростання хуліганства пояснювалося у доповідній записці з класових позицій, характерних для тих часів. У цьому документі було написано буквально таке: «рештки класово-ворожих елементів проявляють свою помсту, зненависть до передових людей в хуліганських вчинках» [18, с. 145].

НКВС УСРР також відзначав, що в країні надзвичайно повільно відбувається процес

¹ У таблиці в дужках ми навели показники у відсотках, які ґрунтуються на власних математичних підрахунках на підставі поданих абсолютних показників. Утім, ми не претендуємо на абсолютну достовірність цих даних, адже в історичному першоджерелі, яке перебуває в архівах і з яким ми не працювали, відомості про відсотки можуть бути саме такими, як указано в таблиці, а укладачі джерела [18] припустилися помилок саме під час відображення абсолютних показників.

зменшення кількості випадків бандитизму. Загальнореспубліканські цифри показують повільне зменшення випадків бандитизму порівняно з 1934 р., а в окремих областях у 1935 р. спостерігається навіть збільшення кількості засуджених за бандитизм порівняно з 1934 р. По Харківській області це збільшення становить 19 %.

Під час загального різкого зменшення кількості розкрадань соціалістичної власності спостерігається його нерівномірне зменшення в різних галузях народного господарства.

подаємо таблицю питомої ваги розкрадань у різних галузях народного господарства за 1933, 1934 і 1935 рр.

Галузі	1933 рік	1934 рік	1935 рік
У колгоспах	72 %	55 %	46 %
У промисловості	7,53 %	10 %	8 %
У кооперації	10 %	10,74 %	27 %
У держторгівлі	1,93 %	3,5 %	7,94 %

Ця таблиця вказує на те, що розкрадання в держторгівлі та кооперації продовжують перебувати на високому рівні, а зменшення кількості розкрадань у цих галузях порівняно з темпами її зменшення в інших галузях народного господарства відбувається надзвичайно повільно.

Із нових видів злочинів, особливо характерних для розглядуваного періоду, вказувалося на такі: 1) злочини, пов'язані з паспортизацією (підробка, продаж і купівля, крадіжка паспортів); 2) порушення статуту сільськогосподарської артілі, порушення радянської та колгоспної демократії; 3) саботаж стаханівського руху, переслідування стаханівців.

Автори доповідної записки про стан злочинності дійшли висновку, що завдяки підвищенню матеріального та культурного рівня мас і зміцненню революційної законності в Україні відбулося загальне й різке зменшення злочинності. Воно не проходило плавно й рівномірно. На тлі загального різкого зменшення

рівня злочинності окремі її види перебували на високому рівні (хуліганство, бандитизм, розкрадання соціалістичної власності в торгівлі та кооперації) [18, с. 146].

Висновки

Отже, у середині 1930-х років міліція УСРР здійснювала досить різноманітну та багатоаспектну діяльність із протидії злочинності. Певна увага приділялася поліпшенню роботи слідчих і дільничних інспекторів, агентурно-інформаційної роботи, та залученню громадськості до протидії злочинності. У результаті вдалося досягти деякого зменшення загального рівня злочинності. Проте кількість випадків учинення деяких видів злочинів (хуліганство) навіть збільшилася. З'явилися й нові види злочинів, пов'язані з новими реаліями життя (паспортизацією, розкраданням колгоспного майна та ін.). Спостерігалось також політизування злочинності, що було проявом посилення тоталітарного режиму в республіці.

Список бібліографічних посилань

1. Тимченко А. П. Правовые основы организации деятельности милиции Украины в 1917–1941 гг. : учеб. пособие. Луганск : РИО ЛИВД, 1998. 86 с.
2. Смирнов Ю. О., Михайленко П. П., Святоцький О. Д., Ануфрієв М. І. Міліція України: історичний нарис, портрети, події / за заг. ред. Ю. О. Смирнова. Київ : Ін Юре, 2002. 798 с.
3. Золотарьов В. Начальницький склад НКВС УСРР у середині 1930-х рр. // Українська спілка : сайт. URL: http://www.national.org.ua/library/nkvd_sklad.html (дата звернення: 15.08.2018).
4. Об образовании общесоюзных народных комиссариатов внутренних дел : Постановление Центрального Исполнительного Комитета Союза ССР от 10 июля 1934 г. *Собрание законов и распоряжений Рабоче-крестьянского правительства Союза Советских Социалистических Республик*. 1934. № 36. Ст. 283.
5. Об образовании народного комиссариата внутренних дел УССР : Постановление Центрального Исполнительного Комитета УССР от 11 июля 1934 г. // *Історія міліції України* у документах і матеріалах : у 3 т. / П. П. Михайленко, Я. Ю. Кондратьєв. Київ : Генеза, 1997. Т. 2: 1917–1945. С. 205.
6. Доповідна записка про очистку від кримінального елемента портових міст, 21 січня 1935 р. // *Історія міліції України* у документах і матеріалах. Т. 2. С. 256.
7. Краснов Д. А. Основные этапы борьбы с преступностью несовершеннолетних в СССР в 1917–1960 гг.: историко-правовой аспект. *Ученые труды Российской академии адвокатуры и нотариата*. 2013. № 1 (28). С. 91–100.

8. О мерах борьбы с преступностью среди несовершеннолетних : Постановление СНК СССР, ЦИК СССР от 7 апр. 1935 г. № 3/598. *Известия ЦИК Союза ССР и ВЦИК*. 1935. 8 апр.
9. Авербах И. Закон 7 апреля и преступность несовершеннолетних. *За социалистическую законность*. 1935. № 8. С. 10–15.
10. Бандурка О. М., Греченко В. А. Деякі аспекти економічної злочинності в УСРР у першій половині 1930-х років. *Форум права*. 2017. № 5. С. 22–30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2017_5_4 (дата звернення: 15.08.2018).
11. Михайлюк Н. Т. Рожденная революцией: очерк истории милиции Харьковщины (1917–1982) : рукопись. 164 с.
12. О поощрении работников милиции : приказ народного комиссариата внутренних дел УССР от 3 нояб. 1935 г. // *Історія міліції України у документах і матеріалах*. Т. 2. С. 259.
13. Борьба за революционный лад. *Великий Жовтень*. 1935. 1 трав.
14. Про перегляд інспекторських дільниць РС міліції і закріплення дільничних інспекторів : наказ Народ. комісаріату внутр. справ УСРР від 15 трав. 1935 р. // *Історія міліції України у документах і матеріалах*. Т. 2. С. 143–144.
15. Наказ народного комиссара внутренних дел Союза РСР про порушення елементарних основ слідчої роботи : від 15 серп. 1935 р. // *Міністерство внутрішніх справ України: події, керівники, документи та матеріали (1917–2017 рр.)* : наук. вид. : у 6 т. Т. 4: Народний комісаріат внутрішніх справ України: реорганізації, зміна статусу, правових основ, основні напрями діяльності (грудень 1930 – 21 червня 1941 р.) / авт. кол.: М. Г. Вербенський, О. Н. Ярмиш, Т. О. Проценко та ін. ; за заг. ред. А. Б. Авакова. Київ, 2015. С. 396.
16. Техминимум для уполномоченного уголовного розыска // *Міністерство внутрішніх справ України: події, керівники, документи та матеріали (1917–2017 рр.)*. Т. 4. Київ, 2015. С. 358.
17. Промова народного комиссара внутренних дел Союза РСР тов. Ягоди на засіданні начальників обласних і крайових управлінь РС міліції, 16 квіт. 1935 р. // *Міністерство внутрішніх справ України: події, керівники, документи та матеріали (1917–2017 рр.)*. Т. 4. Київ, 2015. С. 370.
18. Доповідна записка про стан злочинності на Україні : від 17 трав. 1936 р. // *Історія міліції України у документах і матеріалах*. Т. 2. С. 144–146.

Надійшла до редколегії 11.09.2018

ГРЕЧЕНКО В. А., МОСКОВЕЦ В. И. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ МИЛИЦИИ ПО ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ ПРЕСТУПНОСТИ В УССР В СЕРЕДИНЕ 1930-Х ГОДОВ

Рассмотрены основные проявления преступности в Украинской ССР в середине 1930-х годов. Внимание сосредоточено на освещении главных аспектов деятельности милиции по противодействию преступности и роли отдельных её подразделений в этом процессе. Проанализированы определённые достижения и недостатки данного направления работы правоохранительных органов. В выводах также отмечено, что в данный период происходила заметная политизация преступности, что было проявлением усиления тоталитарного режима в республике.

Ключевые слова: *Украина, милиция, противодействие преступности, хулиганство, бандитизм.*

GRECHENKO V. A., MOSKOVETS V. I. ACTIVITY OF MILITIA ON COUNTERACTING CRIME IN UKRAINIAN SSR IN THE MID-1930S

The subject matter of the study is the main aspects of the militia activity of Ukraine on combating crime in the mid-1930s. The novelty of the work is that this problem has not been researched in the historical and legal literature yet.

The authors of the research have used historical, statistical, formal and logical methods. The facts about different directions of militia activities have been generalized. It has been noted that the criminal situation in Ukraine in the 1930s intensified, which became the consequence of the processes of industrialization, solid collectivization, mass dispossession of the kulaks and the Holodomor. Robberies, thefts, bodily harm and murders were widespread in the Republic. The main damage to the state was caused not by the gangs that carried out robberies and attacks on trains, warehouses and shops, but “offenses at the place of work” – large theft of money and goods carried out by the administration, and petty thefts by ordinary workers. Therefore, the fight against crime remained the most important direction of the activities of law enforcement agencies of Ukraine. The attitude towards juvenile delinquency and methods of

combating it changed. Penalty policy has shifted from preventive and educational measures to repressive actions against juvenile offenders, who committed crimes. In order to improve the activities of militia, certain attention was paid to improving the work of investigators and district inspectors, covert intelligence and information work, public involvement into countering crime. As a result, it was possible to achieve a certain reduction in the overall level of crime. However, the number of cases of some types of crime (hooliganism) even increased, and new types of crimes (passport forgery) appeared. There was also a politicization of crime, which was a manifestation of the strengthening of the totalitarian regime in the Republic. The materials of the article can be used for teaching the discipline "History of the State and Law of Ukraine" and the special course "History of Law Enforcement Agencies of Ukraine".

Keywords: *Ukraine, militia, counteraction to criminality, hooliganism, gangsterism.*